ΕΤΟΣ Γ. Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 13 Ἰανουαρίου 1913 ΑΡΙΘ. 108.

ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΔΑΠΑΝΗι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

ΟΜΙΛΙΑ Α΄.

ΠΕΡΙ ΣΥΜΒΟΛΟΥ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

«*Πιστεύω*».

Ὁ «ΠΟΙΜΗΝ», Χριστιανοί μου ἀγαπητοί, ἡρμήνευσε κατὰ τὰ δύο παρελθόντα ἔτη τὸν Δεκάλογον, ἤτοι τὰς δέκα τοῦ Θεοῦ Ἐντολάς, καὶ κατέδειξε τί ὀφείλουσι νὰ πράττωσιν οἱ θέλοντες νὰ τύχωσι τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας. Ἀπὸ τῆς σήμερον δὲ ἀρχίζει τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ἱεροῦ ΣΥΜΒΟΛΟΥ τῆς ἁγίας καὶ ἀμωμήτου ἡμῶν Πίστεως ὅπως διδαχθῶσιν οἱ πάντες τί ὀφείλουσι νὰ πιστεύωσιν, ἐὰν θέλωσι νὰ ἐμμένωσιν ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ πίστει. Πρὶν ἢ ὅμως προβῶμεν εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν λέξεων τοῦ ἱεροῦ Συμβόλου ἂς ἀπαγγείλωμεν ὁλόκληρον τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως, τὸ ὁποῖον ἔχει κατὰ λέξιν ὡς ἑξῆς:

Α.΄ Πιστεύω εἰς ἕνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα, ποιητὴν Οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων.

Β.΄ Καὶ εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρί, δι᾽ οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.

Γ.΄ Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα.
Δ.΄ Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, καὶ παθόντα καὶ ταφέντα.
Ε.΄ Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς.
ΣΤ.΄ Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρός.
Ζ.΄ Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.
Η.΄ Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ Κύριον, τὸ Ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν.
Θ.΄ Εἰς μίαν, ἁγίαν, καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.
Ι.΄ Ὁμολογῶ ἓν Βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.
ΙΑ.΄ Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν.
ΙΒ.΄ Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν.

Ἰδοὺ ποία εἶναι ἡ ὁμολογία τῆς Πίστεως, τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως τῶν Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν ὅλων τῶν αἰώνων. Ἀλλὰ τί σημαίνει ἡ λέξις ***Σύμβολον;*** Τὸ Σύμβολον δὲν εἶναι μόνον ἡ περιληπτική, ἀκριβὴς καὶ πλήρης Χριστιανικὴ διδασκαλία, ἀλλ' εἶναι ἀκόμη καὶ τὸ σταθερὸν σημεῖον, ἡ σημαία οὕτως εἰπεῖν, τὸ ἰδιαίτερον γνώρισμα τοῦ ἀληθινοῦ Χριστιανοῦ ἀπὸ τοῦ μὴ τοιούτου, τοῦ ὀρθοδόξου υἱοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ ψευδαδέλφου. Ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας ἐμάθομεν ὅτι οἱ Σαβελλιανοὶ ἔλεγον Πιστεύω εἰς ἕνα Θεόν, ἀλλὰ παρέλειπον τὸ Πατέρα Παντοκράτορα. Λοιπὸν ἦσαν οὐχὶ Χριστιανοὶ Ὀρθόδοξοι, ἀλλὰ ψευδάδελφοι. Οἱ Μανιχαῖοι ἔλεγον. Πιστεύω εἰς ἕνα Θεὸν Πατέρα, Παντοκράτορα, ἀλλὰ παρέλειπον τὸ Ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς.... Λοιπὸν ψευδάδελφοι ἦσαν καὶ οὗτοι. Οἱ Ἀρειανοὶ ἔλεγον. Πιστεύω εἰς Ἰησοῦν Χριστόν, ἀλλ' ἠρνοῦντο νὰ εἴπωσι καὶ τὸ ἀμέσως ἑπόμενον, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, ἠρνοῦντο δηλονότι τὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁμοούσιος τῷ Πατρί, Θεὸς τουτέστιν ἀληθινὸς ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ.... Λοιπὸν καὶ οἱ Ἀρειανοὶ ἦσαν αἱρετικοί, ἦσαν ψευδάδελφοι. Οἱ Νεστοριανοὶ ἔλεγον. Πιστεύω εἰς Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, ἀλλ' ἠρνοῦντο νὰ εἴπωσι καὶ τό, σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου.... Αἱρετικοὶ λοιπὸν καὶ οἱ Νεστοριανοί, ψευδάδελφοι καὶ οὐχὶ Ὀρθόδοξοι Χριστιανοί. Οἱ Παπισταὶ λέγουσι. Πιστεύω καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, ἀλλὰ δὲν σταματῶσιν ἐνταῦθα.... Προσθέτουσι καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ! Παραχαράττουσι

δηλονότι καὶ βεβηλοῦσι τὸ Ἀποστολικὸν Σύμβολον.... Λοιπὸν καὶ οὗτοι εἶναι ψευδάδελφοι. Περὶ δὲ τῶν ὑποκριτῶν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐν ἐνδύμασι προβάτων παρουσιάζονται ἐν τῇ κοινωνίᾳ, φέροντες τὸ ὄνομα Εὐαγγελικοί, Προτεστάνται καὶ τὰ παρόμοια τί νὰ εἴπῃ τις; Οὗτοι παρεχάραξαν καὶ παρεμόρφωσαν ὁλόκληρον τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως!.... Λοιπὸν καὶ οὗτοι εἶναι ψευδάδελφοι καὶ μάλιστα οἱ χείρονες τῶν ψευδαδέλφων. Ἐκ τῶν λεχθέντων κατενοήσατε ἤδη οἱ πάντες τὴν σημασίαν τῆς λέξεως ***Σύμβολον***, ἤτοι, ἄλλαις λέξεσι, Σύμβολον εἶναι ἡ ὁμολογία ἐκείνη τῆς Πίστεως, ἥτις διακρίνει τὸν Ὀρθόδοξον Χριστιανὸν ἀπὸ τὸν μὴ τοιοῦτον, ἀπὸ τὸν αἱρετικόν. Μεταβῶμεν νῦν εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ πόθεν ἔχει τὴν ἑαυτοῦ ἀρχὴν τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως.

Τὸ Σύμβολον ἔχει τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων. Ὡς γνωστόν, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐνετείλατο τοῖς Ἀποστόλοις νὰ βαπτίζωσι τοὺς προσερχομένους εἰς τὴν Χριστιανικὴν Πίστιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Λοιπὸν οἱ ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων βαπτιζόμενοι ἦσαν ὑποχρεωμένοι πρὸ τοῦ βαπτίσματος νὰ ὁμολογῶσι τὴν εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα πίστιν αὐτῶν, ἤτοι νὰ ἀπαγγέλλωσι τὸ Σύμβολον τῆς ἑαυτῶν Πίστεως. Ὥστε τὸ Σύμβολον, ἡ ὁμολογία δηλονότι τῆς Πίστεως εἶχεν εἰσαχθῆ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν Ἀποστόλων. Καὶ κατ᾽ ἀρχὰς μὲν τὸ Σύμβολον ἦτο σύντομον, καθ᾽ ὅσον ὅμως προὐχώρει ὁ καιρὸς καὶ αἱ αἱρέσεις ἐπληθύνοντο κατ᾽ ἀνάγκην καὶ τὸ Σύμβολον ἐπεξετείνετο προστιθεμένων ἐν αὐτῷ νέων ὅρων πρὸς καταπολέμησιν τῶν αἱρετικῶν. Τὸ Σύμβολον δὲ τὸ ὁποῖον σήμερον ἔχομεν εἶναι τὸ Ἀποστολικὸν Σύμβολον, ὅπως τοῦτο συνεπληρώθη καὶ διετυπώθη ὑπὸ τῆς Α΄ καὶ Β΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Τὸ ἱερὸν τοῦτο Σύμβολον κατ᾽ ἀπόφασιν τῶν μετὰ ταῦτα Οἰκουμενικῶν Συνόδων μένει μέχρι σήμερον ἀμετάβλητον καὶ ἀναλλοίωτον.

Τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως εἶναι ἀληθὲς ὅτι εἶναι ὀλιγόστιχον, σύντομον. Μεθ᾽ ὅλα ταῦτα ἐντὸς τῶν ὀλίγων, ἀλλὰ μεμετρημένων αὐτοῦ λέξεων ἐμπεριέχεται ὁλόκληρος ἡ Ὀρθόδοξος Θεολογία. Τὰ διαιροῦντα αὐτὸ ἄρθρα τῆς Πίστεως εἶναι ἐν ὅλῳ δώδεκα τὸν ἀριθμόν. Ἐν τούτοις ἐντὸς τῶν δώδεκα τούτων ἄρθρων ἐκτίθενται καὶ διατυποῦνται ὅλαι αἱ διδασκαλίαι τῆς Πίστεως. Τὸ μυστήριον τῆς Παναγίας Τριάδος, τὸ μυστήριον τῆς θείας Ἀπολυτρώσεως, ἡ σάρκωσις καὶ ἐνανθρώπησις τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἡ περὶ Ἐκκλησίας διδασκαλία, ἡ περὶ θείων Μυστηρίων, ἡ περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν καὶ ζωῆς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, πᾶσαι συλλήβδην αἱ διδασκαλίαι τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας περιέχονται εἰς τὰ δώδεκα ταῦτα ἄρθρα τοῦ Ἱεροῦ Συμβόλου.

Τὰ περὶ οὗ ὁ λόγος δώδεκα ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως ἐγὼ μὲν θὰ προσπαθήσω μὲ τὴν βοήθειαν τῆς θείας χάριτος ἓν πρὸς ἓν νὰ ἀναπτύξω καὶ ἐπεξηγήσω πρὸς ὑμᾶς ἐπιδιώκων πάντοτε τὴν δυνατὴν σαφήνειαν καὶ συντομίαν. Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο μόνον. Εἶναι ἀνάγκη καὶ ὑμεῖς νὰ ἐπικαλεσθῆτε ὁλοψύχως τὸν φωτισμὸν τῆς θείας Χάριτος, ἵνα φωτίσῃ καὶ διανοίξῃ ὑμῶν τὸν νοῦν πρὸς κατανόησιν τῶν μεγάλων καὶ ὑψηλῶν ἀληθειῶν τῆς Πίστεως· διότι πρέπει νὰ γινώσκητε ὅτι αἱ ἀλήθειαι τῆς πίστεως μόνον διὰ τοῦ ἄνωθεν φωτισμοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ

κατανοηθῶσι. Τοῦ θείου δὲ τούτου φωτισμοῦ ἔχομεν ἀνάγκην πρὸ πάντων κατὰ τὰς σημερινὰς ἡμέρας, κατὰ τὰς πονηρὰς ταύτας ἡμέρας, καθ᾿ ἃς ***ὠλιγώθησαν***, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Δαυΐδ, ***αἱ ἀλήθειαι ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων***. «*Σῶσόν με, Κύριε, ὅτι ἐκλέλοιπεν ὅσιος, ὅτι » ὠλιγώθησαν αἱ ἀλήθειαι ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων*».

Χριστιανοί μου ἀγαπητοί, αἱ ἡμέραι, τὰς ὁποίας σήμερον διερχόμεθα, εἶναι αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, τὰς ὁποίας προεῖδε καὶ προεφήτευσεν ὁ Προφήτης Ὠσηέ. Πανταχοῦ βασιλεύει ψευδοσοφία καὶ ψευδοεπιστήμη, πανταχοῦ κυριαρχεῖ τὸ ψεῦδος καὶ ὁ δόλος, πανταχοῦ δολυφονεῖται ἡ ψυχή, πανταχοῦ θριαμβεύει ἡ ἀδικία, ἡ κλοπή, ἡ ἁρπαγή, πανταχοῦ παραβιάζονται καὶ περιϋβρίζονται οἱ ἱεροὶ νόμοι τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς σωφροσύνης, πανταχοῦ ἐπισωρεύονται φόνοι ἐπὶ φόνων καὶ ἀνοσιουργήματα ἐπὶ ἀνοσιουργημάτων. Νέου εἴδους κατακλυσμός, κατακλυσμὸς κακουργημάτων καὶ ἐγκλημάτων κατέκλυσε καὶ καταπλημμυρεῖ τὴν γῆν! Διατί δὲ ὅλα ταῦτα; Διότι ἡ ἀληθὴς ἐπιστήμη, ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ ἐξέλιπε καὶ ἐξηφανίσθη ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. «*Οὐκ ἔστι*, προφητεύει ὁ » προφήτης Ὠσηέ, *οὐκ ἔστιν ἀλήθεια, οὐδὲ ἔλεος, οὐδὲ ἐπίγνωσις Θεοῦ » ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀρὰ καὶ ψεῦδος, καὶ φόνοι, καὶ κλοπὴ καὶ μοιχεία κέχυ- » ται ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ αἵματα ἐφ᾿ αἵμασι μίσγουσιν*». Ἰδοὺ ποία εἶναι, ἀτυχῶς, ἡ σημερινὴ κατάστασις τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου! Ποῖα δὲ θὰ ἦναι τὰ ἐπακόλουθα τῆς καταστάσεως ταύτης; Καὶ τοῦτο προεῖδε καὶ προεῖπεν ὁ ἴδιος Προφήτης. Ἡ γῆ, λέγει, διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτῆς θὰ πενθήσῃ, καὶ οἱ ἄνθρωποι θὰ ὀλιγοστεύσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὄχι μόνον οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ καὶ τὰ ἑρπετὰ τῆς γῆς καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ οἱ ἰχθῦς τῆς θαλάσσης. «*Διὰ τοῦτο πενθήσει » ἡ γῆ, καὶ σμικρυνθήσεται σὺν πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν αὐτήν, σὺν τοῖς » θηρίοις τοῦ ἀγροῦ, καὶ σὺν τοῖς ἑρπετοῖς τῆς γῆς, καὶ σὺν τοῖς πετεινοῖς » τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οἱ ἰχθύες τῆς θαλάσσης ἐκλείψουσι....*» «*Σύ*, λέγει ὁ » Θεὸς διὰ τοῦ αὐτοῦ Προφήτου, *σὺ ἐπίγνωσιν ἀπώσω, κἀγὼ ἀπώσο- » μαί σε· σὺ ἐπελάθου νόμον Θεοῦ σου, κἀγὼ ἐπιλήσομαι τέκνων σου.... » Οὐαὶ αὐτοῖς ὅτι ἀπεπήδησαν ἀπ᾿ ἐμοῦ· δείλαιοί εἰσιν, ὅτι ἠσέβησαν εἰς » ἐμέ*».

Ἀδελφοὶ Χριστιανοί, εἰς τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν εἴχομεν καταδείξει ὅτι ἡ ἁγία ἡμῶν Πίστις, ἡ Ὀρθόδοξος Πίστις, τὴν ὁποίαν πρεσβεύομεν εἶναι ***ἱερὰ παρακαταθήκη***, τὴν ὁποίαν ὀφείλομεν νὰ φυλάττωμεν ὅπως ταύτην παρελάβομεν, ἀλύμαντον δηλονότι καὶ ἀμετάβλητον, «*ἐκτρεπόμενοι τὰς βεβήλους κενοφωνίας καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου » γνώσεως*». Ἀλλὰ διὰ νὰ δυνάμεθα νὰ ἀποφεύγωμεν ἑκάστοτε ***τὰς βεβήλους κενοφωνίας***, διὰ νὰ δυνάμεθα νὰ καταπολεμῶμεν ***τὴν ψευδώνυμον γνῶσιν***, εἶναι ἀνάγκη νὰ μάθωμεν πρότερον τὰς ἀληθείας τῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως. Εἰς τοῦτο θὰ βοηθήσῃ μὲν ὑμᾶς καὶ ὁ ***Ποιμήν***, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἔχετε ἀνάγκην τοῦ ἄνωθεν φωτισμοῦ, τῆς πάντα νοῦν φωτιζούσης θείας χάριτος, ἣν ἐπικαλούμεθα ἐπὶ πάντας. Ἡ Χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ

ΟΜΙΛΙΑ Α΄.

Η ΑΛΗΘΗΣ ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

« *Κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου*
» *ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου*». (Ψαλμ. ΡΗ΄.)

Ὁ «ΠΟΙΜΗΝ», Χριστιανοί μου ἀγαπητοὶ, ἐκτὸς τῆς ἑρμηνείας τοῦ Συμβόλου θὰ ἀρχίσῃ νὰ ἀναπτύσῃ καὶ τὴν περὶ ***Προσευχῆς*** διδασκαλίαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἑρμηνεύων τὴν Κυριακὴν προσευχὴν καὶ ἐπιλύων ὅλα τὰ σχετικὰ ζητήματα μετὰ τῆς δυνατῆς ἁπλότητος καὶ σαφηνείας. Σήμερον ἂς ἐξετάσωμεν τὸ τί εἶναι ἡ ***Προσευχή.***

Λοιπὸν τί εἶναι ἡ προσευχή; Οὐδεὶς ὑπάρχει ὁ ἀγνοῶν ὅτι ἡ προσευχὴ εἶναι ἡ ἀνύψωσις τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν Θεόν.

Ἀλλὰ πρὸς τίνα σκοπὸν ἐξυψοῦται πρὸς τὸν Θεὸν ἡ ψυχή; Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ κάμῃ τὸν Θεὸν ἀντικείμενον μελέτης κατὰ τὸ σύστημα τῶν Φιλοσόφων ἢ τῶν Θεολόγων; Οὐχί· ἄλλο ὁ προσευχόμενος Χριστιανὸς, καὶ ἄλλο ὁ φιλόσοφος ἢ ὁ θεολόγος ὁ ἐγκύπτων εἰς μελέτας καὶ ἐρεύνας περὶ τῆς φύσεως καὶ οὐσίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἔργων τῆς παντοδυναμίας καὶ σοφίας αὐτοῦ. Ἐὰν εἰς τὴν περὶ Θεοῦ μελέτην προστεθῇ καὶ ἡ προσευχὴ, τότε ἡ τοιαύτη πρὸς τὸν Θεὸν ἀνύψωσις τῆς ψυχῆς εἶναι παντὸς ἐπαίνου ἄξιον ἔργον, ἀλλὰ εἶναι πάντοτε μελέτη καὶ οὐδὲν ἕτερον. Ἡ προσευχομένη ψυχὴ ἐξυψοῦται, ἀναβαίνει, κατευθύνεται πρὸς τὸν Θεόν:

Πρῶτον, διὰ νὰ λατρεύσῃ αὐτόν, διὰ νὰ ἀποτίσῃ αὐτῷ τὸν νόμιμον φόρον διὰ τὰς ἀπείρους καὶ ἀνεκδιηγήτους εὐεργεσίας αὐτοῦ, διὰ νὰ ἀναγνωρίσῃ αὐτὸν ὡς πλάστην καὶ τὸν μόνον κύριον καὶ δεσπότην αὐτῆς. Οὕτως ἔπραττεν Δανιὴλ ὁ προφήτης, ὅταν αἰχμάλωτος ὢν ἐν Βαβυλῶνι, ἤνοιγε τρεῖς φορὰς τὴν ἡμέραν τὰ παράθυρα τῆς ἑαυτοῦ οἰκίας, ἐνητένιζε πρὸς τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ, κλίνων τὸ γόνυ, ἐλάτρευε τὸν Κύριον, τὸν Θεὸν τῶν πατέρων αὐτοῦ. Οὕτως ἔπραττε καὶ ὅταν μετὰ παρρησίας ἔλεγε πρὸς τὸν βασιλέα· Τοὺς θεούς σου δὲν λατρεύω, διότι δὲν εἶναι θεοὶ ζῶντες· λατρεύω τὸν Θεόν μου, ὅστις εἶναι ὁ μόνος ζῶν Θεός. «*Κυρίῳ τῷ Θεῷ μου προσκυνήσω, ὅτι οὗτός ἐστι Θεός ζῶν*».

Δεύτερον, διὰ νὰ αἰνέσῃ, νὰ ὑμνολογήσῃ, νὰ δοξολογήσῃ τὸν Θεὸν, τουτέστι νὰ ἀνομολογήσῃ καὶ ἐξυμνήσῃ τὴν παντοδυναμίαν αὐτοῦ, τὴν σοφίαν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν εὐσπλαγχνίαν, τὴν ἀγαθότητα, ἁπάσας τὰς ἀπείρους τελειότητας αὐτοῦ. Τὸ ψαλτήριον, κατὰ τὸ πλεῖστον αὐτοῦ μέρος, οὐδὲν ἕτερον εἶναι εἰμὴ προσευχὴ ὑμνοῦσα καὶ δοξολογοῦσα τὸν Θεὸν, τὴν ὁποίαν ὁ θεῖος ψαλμῳδὸς μεταχειρίζεται ὅταν θέλῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος προσωπικῶς νὰ εὐλογήσῃ τὸν Θεόν. «*Ἐξομολογήσομαί σοι*, λέγει, *Κύριε,* » *ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου, διηγήσομαι πάντα τὰ θαυμάσιά σου. Εὐφρανθήσο-* » *μαι καὶ ἀγαλλιάσομαι ἐν σοί, ψαλῶ τῷ ὀνόματί σου, Ὕψιστε*». Ὅταν δὲ θέλει νὰ ἀναδείξῃ τὴν τοῦ Θεοῦ ὑμνολογίαν μεγαλοπρεπεστέραν, τότε ἐπικαλεῖται πρὸς ἰδίαν βοήθειαν καὶ τὰ κτίσματα τοῦ Θεοῦ. «*Αἰνεῖτε* » *αὐτόν*, λέγει, *πάντες οἱ Ἄγγελοι αὐτοῦ.. . Αἰνεῖτε αὐτόν, ἥλιος καὶ σε-* » *λήνη, αἰνεῖτε αὐτὸν πάντα τὰ ἄστρα καὶ τὸ φῶς. Αἰνεῖτε αὐτὸν οἱ οὐρα-* » *νοὶ τῶν οὐρανῶν, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν. Αἰνεῖτε τὸν* » *Κύριον ἐκ τῆς γῆς δράκοντες καὶ πᾶσαι ἄβυσσοι. Πῦρ, χάλαζα, χιών,* » *κρύσταλλος, πνεῦμα καταιγίδος. Τὰ ὄρη καὶ πάντες βουνοί, ξύλα καρ-* » *ποφόρα καὶ πᾶσαι κέδροι. Τὰ θηρία καὶ πάντα τὰ κτήνη, ἑρπετὰ καὶ* » *πετεινὰ πτερωτά. Βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ πάντες λαοί, ἄρχοντες καὶ πάντες* » *κριταὶ γῆς. Νεανίσκοι καὶ παρθένοι, πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων αἰνεσά-* » *τωσαν τὸ ὄνομα Κυρίου, ὅτι ὑψώθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ μόνου.*

Τρίτον, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Θεόν. Ἡ εὐχαριστία ἀποτελεῖ μέρος τῆς προσευχῆς· συναρμολογεῖται δὲ πρὸς τὴν δοξολογίαν καὶ συμπληροῖ αὐτήν. Ὁ συνδυασμὸς οὗτος καὶ συναρμολόγησις εὐχαριστίας καὶ δοξολογίας ἀπαντᾷ εἰς πλεῖστα τῆς Ἁγίας Γραφῆς χωρία καὶ πρὸ πάντων εἰς τὸν ἑπόμενον τοῦ Δαυῒδ ψαλμόν· «*Εὐλόγει, ἡ ψυχή μου, τὸν Κύριον,* » *καὶ πάντα τὰ ἐντός μου τὸ Ὄνομα τὸ ἅγιον Αὐτοῦ. Εὐλόγει, ἡ ψυχή* » *μου, τὸν Κύριον καὶ μὴ ἐπιλανθάνου πάσας τὰς ἀνταποδόσεις αὐτοῦ,* » *τὸν εὐϊλατεύοντα πάσας τὰς ἀνομίας σου, τὸν ἰώμενον πάσας τὰς νόσους* » *σου, τὸν λυτρούμενον ἐκ φθορᾶς τὴν ζωήν σου, τὸν στεφανοῦντά σε ἐν* » *ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς, τὸν ἐμπιπλῶντα ἐν ἀγαθοῖς τὴν ἐπιθυμίαν σου· ἀνα-* » *καινισθήσεται ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης σου*».

Τέταρτον, διὰ νὰ ἐξαιτήσηται τὴν θείαν αὐτοῦ χάριν. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς προσευχῆς ἀπαντῶμεν ἐν ἑκάστῳ τῆς Ἁγίας Γραφῆς χωρίῳ καὶ ἐν ταῖς προσευχαῖς τῆς θείας Λειτουργίας. Παραδείγματος χάριν· Ἐν τῷ εἰκοστῷ ἕκτῳ ψαλμῷ ὁ θεῖος μελῳδὸς αἰτεῖται παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν χάριν νὰ κατοικῇ καὶ ἐνδιατρίβῃ ἐν τῷ οἴκῳ Κυρίου καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ· «*Μίαν ᾐτησάμην παρὰ Κυρίου ταύτην ἐκζητήσω· τὸ κα-* » *τοικεῖν με ἐν οἴκῳ Κυρίου εἰς μακρότητα ἡμερῶν*». Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς προσευχῆς λέγεται ***αἴτησις***. Ὁ Σολομὼν βασιζόμενος εἰς τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Θεοῦ, ὅτι θὰ χορηγήσῃ αὐτῷ ὅ,τι ἤθελε ζητήσει, αἰτεῖται ταύτην καὶ μόνην τὴν χάριν· νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν ὁ Θεὸς σοφίαν νὰ διακρίνῃ τὸ καλὸν ἀπὸ τοῦ κακοῦ καὶ νὰ ἀπονέμῃ δικαιοσύνην εἰς τὸν λαόν· «*Καὶ νῦν,* » *Κύριε, ὁ Θεός μου.... καὶ δώσεις τῷ δούλῳ σου καρδίαν ἀκούειν καὶ* » *διακρίνειν τὸν λαόν σου ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ τοῦ συνιεῖν ἀναμέσον ἀγα-* » *θοῦ καὶ κακοῦ*». Καὶ ἡ προσευχὴ αὕτη εἶναι ***αἴτησις***. Τὴν αἴτησιν πολλάκις ἐνισχύομεν διὰ τῆς προσθήκης ἐν αὐτῇ τῆς ἐπικλήσεως. Ὁ προ-

φήτης Δανιὴλ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Κύριον διὰ τῶν ἑπομένων ἐκφράσεων. «*Καὶ νῦν, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὃς ἐξήγαγες τὸν λαόν σου ἐκ γῆς » Αἰγύπτου ἐν χειρὶ κραταιᾷ, καὶ ἐποίησας σεαυτῷ ὄνομα.... Κλῖνον ὁ » Θεός μου τὸ οὖς σου, καὶ ἄκουσον.... Εἰσάκουσον, Κύριε, ἱλάσθητι Κύ-» ριε, πρόσχες, Κύριε· μὴ χρονίσῃς* ***ἕνεκέν σου,*** *(τ. ε. πρὸς τιμὴν τοῦ » ὀνόματός σου) ὁ θεός μου, ὅτι τὸ ὄνομά σου ἐπικέκληται ἐπὶ τὴν πόλιν » σου καὶ ἐπὶ τὸν λαόν σου*». Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς αἰτήσεως καθ᾽ ἑκάστην καὶ ἡμεῖς μεταχειριζόμεθα εἰς τὰς ἡμετέρας προσευχάς. Παράδειγμα δ᾽ ἔστω ἡ γνωστὴ εἰς πάντας πρὸς τὴν Παναγίαν Τριάδα προσευχή. «*Παναγία Τριάς,* λέγομεν, *ἐλέησον ἡμᾶς· Κύριε, ἱλάσθητι ταῖς » ἁμαρτίαις ἡμῶν. Δέσποτα, συγχώρησον τὰς ἀνομίας ἡμῶν. Ἅγιε, ἐπί-» σκεψαι καὶ ἴασαι τὰς ἀσθενείας ἡμῶν, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου*», τ. ε. πρὸς τιμὴν καὶ δόξαν τοῦ ὀνόματός σου. «*Καὶ καταξίωσον ἡμᾶς,* λέγο-» μεν ἐν τῇ θείᾳ Λειτουργίᾳ, *εὑρεῖν χάριν ἐνώπιόν σου.... διὰ τῶν οἰκτιρ-» μῶν τοῦ Μονογενοῦς σου Υἱοῦ*» κλπ. Ἡ αἴτησις αὕτη εἶναι προσευχὴ μετ᾽ ἐπικλήσεως, τ. ε. προσευχὴ στηριζομένη ἐπὶ ἁγίου τινὸς ὀνόματος ἢ σωτηριώδους γεγονότος καὶ ἐκ τοῦ ἁγίου τούτου στηρίγματος ἀντλῶσα τὴν δύναμιν καὶ τὸ θάρρος τοῦ νὰ ἐξαιτήσηται τὸ ἔλεος καὶ τὸ εὐήκοον οὖς τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ᾽ ὑπάρχει καὶ αἴτησις τρόπον τινὰ δι᾽ ὑπαινιγμοῦ. Μεγαλοπρεπὲς καὶ ἔξοχον παράδειγμα τοιαύτης προσευχῆς ἀπαντῶμεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀσθενείας τοῦ Λαζάρου. Αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ Μάρθα καὶ Μαρία ἔστειλαν ἀπεσταλμένον πρὸς τὸν Χριστὸν διὰ νὰ ἀναγγείλῃ ὅτι ὁ Λάζαρος τὸν ὁποῖον ἠγάπα ἠσθένει· «*ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ » πρὸς αὐτὸν λέγοντα·* ***Κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ***». Βλέπετε, Χριστιανοί μου, εὐσεβῆ, οὕτως εἰπεῖν, εὐφυολογίαν; Εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ λεπτότης συμπαθεστέρα, ὑπαινιγμὸς τρυφερώτερος; Κύριε, εἶναι ἀρκετὸν νὰ μάθῃς, ὅτι ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἀγαπᾷς. ἀσθενεῖ. Τοῦτο εἶναι τὸ ἴδιον ὡσὰν νὰ ἔλεγον πρὸς αὐτόν. Κύριε, καὶ ὁ ἀσθενῶν καὶ ἡμεῖς αἱ συμπάσχουσαι αὐτῷ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ἔχομεν ἀνάγκην τῆς παρουσίας σου.

Τέλος, ἡ ψυχὴ ἀνυψοῦται, ἀναβαίνει πρὸς τὸν Θεὸν διὰ νὰ προσφέρῃ αὐτῷ οἱονεὶ ὡς ἀντίδωρον τῶν ἀπείρων αὐτοῦ δωρεῶν καὶ εὐεργεσιῶν μέρος τῶν ἐπιγείων αὐτῆς ἀγαθῶν ἢ καὶ ἑαυτὴν ἀκόμη. Ἀλλὰ θὰ μοὶ εἴπητε, ὁ Θεὸς εἶναι αὐτάρκης καὶ ἑπομένως οὐδενὸς ἔχει χρείαν, ὁ Θεὸς εἶναι ἀπείρως μακάριος καὶ ἑπομένως οὐδὲν ὑπάρχει τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ἐπαυξήσῃ τὴν μακαριότητα αὐτοῦ. Ὁ προφήτης Δαυῒδ λέγει. «*Εἶπα τῷ Κυρίῳ· Κύριός μου εἶ σύ, ὅτι τῶν ἀγαθῶν μου οὐ χρείαν ἔχεις*». Πρὸς τίνα λοιπὸν σκοπὸν ποιούμεθα προσφορὰς πρὸς τὸν Θεόν; Τὴν προσευχὴν ταύτην τῆς προσφορᾶς καὶ τῶν ἀφιερωμάτων ποιούμεθα, οὐχὶ χάριν τοῦ οὐδενὸς χρῄζοντος Θεοῦ, ἀλλὰ χάριν ἡμῶν αὐτῶν, χάριν τῆς ἰδίας ἡμῶν σωτηρίας. Τὴν προσευχὴν ταύτην ποιοῦνται ὅσοι ἀφιεροῦσιν ἑαυτοὺς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ὅσοι ἀφιερώνουσιν ἑαυτοὺς εἰς τὸν Θεὸν κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Ἀποστόλων καὶ πάντων τῶν Ἁγίων, οἱ ὁποῖοι διὰ τὴν αὐταπάρνησιν καὶ θυσίαν αὐτῶν ταύτην δικαιοῦνται νὰ ἐπαναλάβωσι τοὺς ἀποστολικοὺς ἐκείνους λόγους, «*Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι*».

Ἐκ τῶν λεχθέντων ἐμάθομεν τί εἶναι ἡ προσευχή. Ἐμάθομεν καὶ

γινώσκομεν ἤδη καλῶς, ὅτι ἡ προσευχὴ εἶναι ἡ ἀνύψωσις, ἡ ἀνάβασις τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν Θεὸν διὰ νὰ λατρεύσῃ αὐτόν, διὰ νὰ δοξολογήσῃ αὐτόν, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ αὐτόν, διὰ νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ τὴν θείαν αὐτοῦ χάριν καὶ εὐλογίαν, καὶ διὰ νὰ προσφέρῃ καὶ ἀφιερώσῃ ἑαυτὴν εἰς τὸν Θεόν.

Ἀλλ' ἤδη γεννᾶται τὸ ἐρώτημα. Ὅλα αὐτὰ τὰ εἴδη τῆς προσευχῆς, ἡ λατρεία, ἡ δοξολογία, ἡ εὐχαριστία, ἡ αἴτησις, ἡ προσφορά, ὅλα ταῦτα εἶναι ἀνάγκη νὰ συνυπάρχωσιν εἰς ὅλας τὰς προσευχάς; Εἶναι ἀληθὲς ὅτι εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς προσευχὰς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον συνυπάρχουσιν ὅλα τὰ εἴδη τῆς προσευχῆς, ἀλλ' ἡ συνύπαρξις αὕτη δὲν εἶναι ἀναγκαία, διότι ἕκαστον τούτων εἶναι ἰδιαιτέρα προσευχή. Ἡ λατρεία εἶναι προσευχή, πᾶσα δοξολογία εἶναι προσευχή, πᾶσα εὐχαριστία εἶναι προσευχή, πᾶσα αἴτησις εἶναι προσευχή, πᾶσα, τέλος, προσφορὰ εἶναι προσευχή. Ἀλλὰ δέον νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς προσευχῆς ὑπονοεῖται κυρίως ἡ αἴτησις. Σήμερον τὸ προσεύχεσθαι σημαίνει *αἰτεῖσθαι*. Πρὸ παντὸς λοιπὸν ἡ προσευχὴ σήμερον εἶναι *αἴτησις*. Λέγομεν δὲ σήμερον, ἤτοι ἐν τῇ σημερινῇ καταστάσει ἡμῶν ὡς πεπτωκότων· διότι ἐὰν ἐμένομεν ἐν τῇ πρὸ τῆς πτώσεως, πρὸ τῆς ἁμαρτίας τοῦ Ἀδὰμ καταστάσει ἡ προσευχὴ θὰ ἦτο ἢ λατρεία, ἢ δοξολογία ἢ εὐχαριστία. Ἐν τῷ Παραδείσῳ ὁ Ἀδὰμ δὲν ἀνεστέναζεν, ἐδοξολόγει μόνον.... Ἀλλὰ δὲν εὑρισκόμεθα πλέον ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς. Ἐπειδὴ δὲ ὑποκείμεθα εἰς δυστυχίας καὶ πλείστας συμφοράς, διὰ τοῦτο ποιούμεθα χρῆσιν μᾶλλον τῆς αἰτήσεως. Ἡ εὐχαριστία σπανίως ἐξέρχεται τῶν ἡμετέρων χειλέων καὶ δι' ἄλλους μὲν λόγους, ἀλλὰ καὶ διότι εὐκόλως οἱ εὐεργετούμενοι παραβλέπουσι τὸ καθῆκον τοῦτο, ὅπως ἔπραξαν καὶ οἱ ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος θεραπευθέντες λεπροί, τῶν ὁποίων τὴν ἱστορίαν ἂς ἐπαναλάβωμεν ἐνταῦθα. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἱστορεῖ ὅτι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰσερχομένου εἴς τινα κώμην ἀπήντησαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι σταθέντες ἀπὸ μακρὰν ἐφώναζον· «*Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς*». Ὁ Χριστὸς διέταξεν αὐτοὺς νὰ πορευθῶσι πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ νὰ ἐπιδείξωσιν ἑαυτούς. Ἐν ᾧ δὲ ἐπορεύοντο ἐκαθαρίσθησαν. Τότε ὁ εἷς ἐκ τῶν δέκα ἰδὼν ὅτι ἐθεραπεύθη, «*ὑπέστρεψε μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξά-» ζων τὸν Θεόν, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ εὐχα-» ριστῶν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρείτης*». Ὁ Χριστὸς τότε λέγει. «*Οὐχὶ » οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; Οἱ δὲ ἐννέα ποῦ; Οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαν-» τες δοῦναι δόξαν τῷ Θεῷ, εἰμὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος;*» Τοιοῦτοι Χριστιανοὶ ὑπάρχουσι καὶ σήμερον κατὰ δυστυχίαν. Πολλοὶ εἶναι οἱ Χριστιανοὶ οἱ ὁποῖοι διὰ προσευχῆς αἰτοῦνται παρὰ τοῦ Θεοῦ βοήθειαν καὶ ἔλεος οἱ ὁποῖοι ὅμως ἅμα τύχωσι τῆς θείας βοηθείας ἀμέσως λησμονοῦσι τὸ καθῆκον τοῦ νὰ εὐχαριστήσωσι τὸν εὐεργέτην αὐτῶν Θεόν!

Χριστιανοί μου ἀγαπητοί! Τὴν προσευχὴν ἂς ἀγαπήσωμεν. Μάθωμεν νὰ ἀνυψώνωμεν, νὰ ἀναβιβάζωμεν τὴν ψυχὴν ἡμῶν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ νὰ λατρεύωμεν, νὰ δοξολογῶμεν, νὰ εὐχαριστῶμεν τῷ Παναγάθῳ Θεῷ ὑμῶν καὶ διὰ νὰ αἰτώμεθα παρ' Αὐτοῦ τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν. Γένοιτο.